

Bij uitstroom vanuit detentie geldt dat stabiele huisvesting bijdraagt aan minder recidive en een grotere kans op werk en re-integratie. De schatting is dat van de jaarlijks 30.000 mensen die uit detentie komen, er 10.000 korter dan 2 weken hebben vastgezet. Van de overige 20.000 woont 30% na detentie zelfstandig, 15% bij een partner, 16% bij ouders en 17% staat niet ingeschreven.

Vanuit tbs of overige klinische forensische zorg vindt uitstroom plaats naar forensisch beschermd wonen (FBW) of reguliere huisvesting. FBW is enkel een verblijfsvoorziening (met o.a. persoonlijke zorg en ondersteunende begeleiding in een beschermde woonomgeving). In 2020 verbleven daar 2.073 personen. Soms stromen cliënten vanuit FBW door naar regulier beschermd wonen of naar een zelfstandige woning. Er is momenteel een ernstig tekort aan FBW-plekken waardoor de uitstroom uit de intramurale situatie wordt belemmerd. Ook voor jongeren die uitstromen uit Jeugdzorg is er een grote behoefte aan huisvesting. De omvang van deze doelgroep is onvoldoende in beeld. Van de dakloze jongeren heeft 60% een verleden in de Jeugdzorg.

De urgentie

- Het is een gedifferentieerde groep, waarbij wonen en zorg elkaar onvoldoende vinden en de draagkracht en het draagvlak in kwetsbare wijken een probleem is bij het huisvesten van deze aandachtsgroep.
- Het gebrek aan woonplekken belemmert de ambulantisering
- Door onvoldoende uitstroommogelijkheden lopen wachtlijsten voor intramurale zorg op.
- Er is onduidelijkheid over het woonplaatsbeginsel en door het ontbreken van een verplichte taakstelling is er een sterke afhankelijkheid van de wil om mee te werken van gemeenten.
- Dit is nog een extra groep die gehuisvest moet worden terwijl het aantal vrijkomende woningen afneemt.
- Het risico van een opeenstapeling van diverse aandachtsgroepen in zwakkere wijken is groot en er ontstaat een cumulatie van Wmo-kosten.

Wat is er nodig?

- Goede monitoring voor een scherper beeld over de omvang, prognoses en deeldoelgroepen. Realisatie van meer en passende vormen van ambulante begeleiding en goedkope woningen voor uitstroom uit beschermd wonen. Dit draagt ook bij aan de gewenste doorstroom en het terugdringen van wachtlijsten en wachttijden.
- Draagvlak bij omwonenden en gemeenten en inzet op leefbaarheid en draagkracht van de wijk. Voldoende locaties en mogelijkheden voor uitbreiding sociale huurvoorraad in veerkrachtige wijken.

Rollen en verantwoordelijkheden

- **Gemeenten:** voeren de regie.
- **Corporaties:** zorgen voor passende huisvesting
- **Zorg- en welzijnspartijen:** bieden zorg, behandeling en ondersteuning.
- **Zorgpartijen en cliëntenorganisaties:** kunnen beter betrokken worden bij de woonzorgvisies/prestatieafspraken.

Knoppen om aan te draaien

- Zet in op woningen van bescheiden omvang met zorg en begeleiding, tijdelijke en flexibele woningen, marginaal wonen of zelfstandige woning in een gemengd wooncomplex. Kijk daarbij wel goed voor welk deel van de aandachtsgroep dit passend is.
- Het inzetten op elektronische detentie bij straffen tot een half jaar kan een betere bijdrage leveren aan het voorkomen van recidive dan het opleggen van een gevangenisstraf, doordat de veroordeelde zijn werk en woning kan behouden.
- Werk al tijdens het verblijf in een intramurale instelling aan het regelen van de juiste voorzieningen na uitstroom en regel snelle mogelijkheden tot her-instromen in de zorg als het (tijdelijk) niet goed gaat (time-out, snelle heropname, etc.).
- Leg in het geval van (intramurale) jeugdzorg de nadruk op nazorg bij de overgang van 18- naar 18+ jeugdzorg. Bied continuïteit in de hulp waar nodig en zorg dat de jongere/jongvolwassene voldoende inkomen en financiële stabiliteit heeft om een zelfstandig bestaan op te bouwen als hij/zij niet kan terugvallen op ouders/verzorgers. Ditzelfde geldt ook voor mensen met een licht verstandelijke beperking. Het is noodzakelijk om continue begeleiding te (blijven) bieden voor onderliggende problematiek.

Concluderend

Een beter beeld over omvang, prognoses van deze zeer gedifferentieerder groep helpt om scherper te krijgen wat nodig is op alle leefgebieden. Hieraan werken in de intramurale setting zorgt voor een warme overdracht en op tijd beschikbare zorg en begeleiding. Spreiding van de doelgroep over wijken is gewenst gezien de leefbaarheidsproblematiek.

WOONWAGENBEWONERS

Als 'woonwagewoners' aangeduide personen in de wegwijzer gemeentelijk woonwagew- en standplaatsenbeleid van VNG (2021) zijn degenen die - in termen van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) - deel uitmaken van één van de culturele groepen waarbij de woonwagew onderdeel is van de culturele identiteit. Het gaat hierbij met name om Roma, Sinti, reizigers (van oorsprong nomadische handelaren, marskramers, ambachtslieden) en kermis- en circusfamilies.

De omvang

De omvang van deze aandachtsgroep moeilijk te bepalen. Naar schatting wonen er zo'n **60.000-70.000 mensen** in Nederland bij wie woonwagewbewoning onderdeel is van de culturele identiteit, volgens woonwagewwijzer.nl. De schattingen naar het aantal Roma en Sinti en andere woonwagewbewoners loopt echter zeer uiteen. Ook verschilt de omvang per regio of gemeente sterk. Uit de 'Herhaalmeting woonwagewstandplaatsen' (2020) blijkt dat er eind 2020, **8.800 standplaatsen in Nederland waren**, verdeeld over **ongeveer 1.100 locaties**. Het intrekken van de Woonwagewwet in 1999 en de 'normalisatie' heeft ertoe geleid dat veel gemeenten hebben gekozen voor consolidatie dan wel daling van de bestaande standplaatsen. Met het nieuwe beleidskader (2018) en op basis van lokale behoefteonderzoeken, is de verwachting dat gemeenten het aantal standplaatsen (in een te motiveren balans met de vraag-/aanbodverhouding in de regulier sociale huursector) zullen uitbreiden.

De urgentie

Voor gemeenten is het huisvesten van woonwagewbewoners een grote opgave. Er is maar fragmentarisch zicht op de omvang van de doelgroep en beleid is sinds de decentralisatie van het woonwagewbeleid versnipperd geraakt. De huisvesting wordt belemmerd door een aantal factoren, waarbij beeldvorming rond woonwagewbewoners een belangrijke is. Daarnaast zijn benodigde percelen vaak relatief groot en zijn de kosten van het de aanschaf van een woonwagew en het beheer soms ook duur. Er is daarom ook behoefte aan huurwoonwagens. Ook verloopt de communicatie tussen bewoners en de gemeente soms stroef.

Wat is er nodig?

- Ga als Rijk en provincies meer naast de gemeenten staan. Bijvoorbeeld door samen met gemeenten kennis, goede aanpakken en inzicht in omvang van de groep te bundelen.
- Naast uitbreiding van het aantal standplaatsen vragen wat grotere woonwagewlocaties aanhoudende inzet en bestuurlijk leiderschap op het gebied van leefbaarheid en veiligheid en acceptatie, integratie en participatie van deze aandachtsgroep.
- Helder beleid op handhaving door gemeenten.
- Helder toewijzingssysteem vanuit de gemeentelijke wachtlijst.
- Woonwagewstandplaatsen vragen vanwege de lage dichtheid relatief veel grond. Het is daardoor lastig om plek te vinden en kostbaar voor de gemeente (zeker bij sociale huur).
- Zorg voor de opvang van additionele kosten die corporaties en gemeenten specifiek ondervinden voor woonwagens. Financieel gezien zijn de investeringen van gemeenten en corporaties voor deze doelgroep onrendabeler dan het aanbieden van een sociale huurwoning.
- Beter landelijk inzicht in de doelgroep om een goede regionale/ lokale vertaalslag te maken van uiteenlopende wensen (bv (sociale) huur, in familieverband etc.)
- Regie vanuit de provincie bij de (regionale) opgave. Het gaat vaak om kleine aantallen maar om een complexe opgave. Het is veel efficiënter en effectiever om het vraagstuk regionaal/ provinciaal op te pakken.

Rollen en verantwoordelijkheden

- **Gemeenten:** voeren de regie
- **Ministerie van BZK:** is systeemverantwoordelijk en samen met ministerie van SZW verantwoordelijk voor het nakomen van internationale (mensenrechten-) verdragen.
- Een deel van deze aandachtsgroep heeft een laag inkomen, dus zijn **woningcorporaties** ook van belang.
- De rol van **de provincie:** beperkt zich tot het toezicht houden op gemeenten t.a.v. het ruimtelijke, fysieke domein. Een regierol zou wenselijk zijn.

Knoppen om aan te draaien

- (Rijks)subsidie voor de onrendabele top.
- Regionale aanpak voor deze aandachtsgroep is wenselijk.
- Optimalisatie belangstellendenregistratie, wachtlijstbeheer en verhuurproces (met toevoeging leven in familieverband/familiebinding en meer in lijn met verhuur sociale huurwoningen).
- Aanpassen huurprijsbeleid corporaties en gemeenten ten aanzien van 'standplaats in combinatie met huurwoonwagen'.

Concluderend

Voor deze aandachtsgroep is het nodig om een eenduidige definitie te formuleren waardoor er ook beter inzicht in de omvang van de doelgroep, hun woonbehoeften en de huisvestingsopgave komt. Ruimte en middelen zijn niet alleen leidend voor de huisvestingsopgave maar ook voor onder meer beheer en leefbaarheid van groot belang. Goede handhaving kan de veiligheid op en om het woonwagencamp vergroten. Daarbij moet ook helder worden wat het beleidskader precies van gemeenten verwacht, ook in relatie tot het mensenrechtelijk kader. Het optimaliseren dan wel uniformeren van belangstelling- of wachtlijstadministratie en verhuurprocessen draagt bij aan betere dienstverlening. Een provinciale of regionale aanpak valt te overwegen.

Input voor nationale samenwerkingsagenda

De nationale samenwerkingsagenda bouwt voort op de benoemde thema's uit het spoedpakket. We geven input voor:

- [Preventie](#)
- [Verruiming aanbod](#)
- [Financiën en regelgeving](#)
- [Veerkrachtige wijk](#)

Binnen deze thema's is het belangrijk om gezamenlijk een reeks aan maatregelen uit te werken met het oog op de ambitie dat er voor iedereen in 2030 een thuis is. Hieronder is een overzicht van deze maatregelen opgenomen.

PREVENTIE

'Voorkomen is beter dan genezen' is een oeroude Hollandse wijsheid. Naast het zo snel en adequaat mogelijk huisvesten van aandachtsgroepen is het voorkomen dat mensen kwetsbaar worden en tot een aandachtsgroep gaan behoren en daarbij in een situatie raken dat zij geconfronteerd worden met een woonprobleem, natuurlijk een belangrijk en doorlopend aandachtspunt.

Mogelijke maatregelen voor de langere termijn zijn:

- Stimuleer de doorstroom van senioren door betaalbare passende woningen in de eigen wijk en/of met voldoende voorzieningen. Denk aan het voorbeeld van Syntrus Achmea, waar ouderen voorrang krijgen bij middenhuur als zij een sociale huurwoning achterlaten en regelingen voor ouderen bij corporaties als Van Hoog naar Laag en Van Groot naar Beter.
- Zorg voor betaalbaarheid van wonen en woonzekerheid en zet in op preventieve zorg en ondersteuning vanuit alle zorg- en steunwetten, denk hierbij aan de waakvlamfunctie in de wijk.

VERRUIMING AANBOD

Op lange termijn zijn de volgende maatregelen nodig:

- Iedere woningmarktregio dient nieuwbouwplannen voor sociale huur te bevatten (voor onder meer aandachtsgroepen maar ook voor andere groepen met een laag inkomen). Corporaties en gemeenten nemen dat op in de prestatieafspraken en stemmen daarbij af met zorg- en welzijnsorganisaties over het voorzieningenniveau, de zorgbeschikbaarheid en regie op leefbaarheid.
- Bouw nieuwe wijken met voldoende sociale huur. Verplicht gemeenten een aandeel sociaal op te nemen (30% als ondergrens). Zorg voor een goede sociaaleconomische mix in wijken waar de veerkracht onder druk staat door corporaties en marktpartijen in het middensegment te laten bouwen.
- Ga bouwen naar behoefte: ook voor aandachtsgroepen door sociale woningvoorraad toe te voegen, met voldoende aanbod van woningen onder de kwaliteitskortingsgrens. Deze woningen zijn dubbel zo onrendabel als een sociale huurwoning met huur op de liberalisatiegrens en dat vraagt een verhoogd investeringsvermogen van corporaties.
- Maak als gemeente afspraken over de regie op huisvesting met werkgevers van arbeidsmigranten en onderwijsinstellingen met buitenlandse studenten.
- Houd als gemeente de ontwikkeling van bedrijfslocaties/ bedrijventerreinen bij. Houd, bij het faciliteren van nieuwe bedrijven waarvoor arbeidsmigranten worden aangetrokken, rekening met de voorzieningen en huisvesting die nodig zijn.

- Het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) heeft naast vastgoed ook gronden in beheer waarop gebouwd kan worden. Laat het RVB werken aan hoge maatschappelijke opbrengst bij het ombouwen van Rijksvastgoed en niet alleen aan de economische of duurzame opbrengst. Wijzig de kaders en regels die voor het RVB gelden zodat zij daadwerkelijk Rijksvastgoed en -gronden voor de huisvesting van aandachtsgroepen kan (her)ontwikkelen. Stel daarvoor ook middelen beschikbaar. Equipeer het RVB zo goed mogelijk om de maatschappelijke taak te kunnen uitvoeren door opdrachten te bundelen. Benut ook hun kennis en expertise.
- Benut de huisvestingswet om voorrang te geven aan bepaalde groepen, het afstemmen van benodigde woonvormen en de spreiding in een gemeente en regio. Stuur ook op doorstroming middeninkomens.
- Ontwikkel een flexibele schil voor spoedzoekers op de woningmarkt waar tijdelijk onderdak kan worden gevonden. Hiervoor stellen gemeenten locaties en herontwikkelingsvastgoed beschikbaar.
- Voeg nieuwe woonvormen toe voor bijzondere groepen: tijdelijk wonen, tussenvoorzieningen (woonvarianten met beheer en begeleiding), wonen met zorg en woonvormen gericht op samenwonen. Maak hier duurzame afspraken over tussen gemeenten, corporaties en de zorg voor instroom, doorstroom en uitstroom.

FINANCIËN EN REGELGEVING

Aanbevelingen voor de langere termijn onder het thema financiën en regelgeving betreffen drie typen maatregelen:

1. Goed gedrag dient te lonen. Ontwerp een financieringssysteem voor zorg- en dienstverlening dat opgave volgend is.

- Koppel Wmo-middelen voor gemeenten aan de aanwezigheid van wonen met zorg voor aandachtsgroepen (opgave volgende budgetten).
- Maak een schuif tussen Wmo, Zvw en Wlz die meebeweegt met wijzigingen in het zorgstelsel (minder toegang tot de Wlz is meer Wmo-cliënten bijvoorbeeld).
- Zorg voor een persoonsvolgend Wmo-budget.

2. Ontwerp een structurele financiering voor notoire knelpunten.

- Ontwikkel een structurele regeling voor financiering van ontmoetingsruimtes, ‘pantoffelplekken’ en onrendabele toppen voor woningen voor aandachtsgroepen.
- Zorg voor structurele financiering voor bouwen met zorg.
- Neem prikkels weg die samenwonen/woningdelen belemmeren. Zorg voor andere vormgeving van de kostendelersnorm zodat deze minder een belemmering vormt om een woning te delen.
- Pas de huurtoeslagsystematiek aan zodat wonen in onzelfstandige wooneenheden niet langer wordt ontmoedigd.
- Zorg voor voldoende investeringsruimte om de onrendabele top op te vangen van woningen met huren tot aan de kwaliteitskortingsgrens en tot aan de eerste aftoppingsgrens.
- Zorg voor regelgeving die lange termijn in huur en huurcontracten garandeert.

3. Geef corporaties ruimte om sociale woningvoorraad toe te voegen en kijken met gemengde opbouw mogelijk te maken.

- Zorg voor structurele financiering voor bouwen met zorg.
- Schaf de verhuurdersheffing (deels) af, zet meer in op projectsubsidies voor nieuwe concepten en verruim daarmee de financiën van woningcorporaties. Verbind hieraan prestatieafspraken tussen Rijk en corporaties over concrete aantallen te bouwen woningen en de zorg voor een woonvoorraad die toereikend is voor zowel regulier woningzoekenden met bepaalde inkomens als voor aandachtsgroepen.
- Geef woningbouwcorporaties meer ruimte dan alleen de beheerrol om meer aan de sociale invulling te doen zonder dat corporaties hierbij de taken van bijvoorbeeld en zorg- en welzijnsorganisaties gaan overnemen.
- Schaf de markttoets definitief af, zodat corporaties lange-termijnplannen voor gemengd bouwen kunnen ontwikkelen en uitvoeren.

VEERKRACHTIGE WIJK

Op dit moment is er sprake van grote tekorten aan sociale huurwoningen en een steeds lagere mutatiegraad (de nieuwbouw duurt lang en levert jaarlijks maar kleine toevoegingen). Ook is de instroom in steeds grotere mate kwetsbaar (60% heeft een inkomen uit overdracht), zijn de doorstroombmogelijkheden beperkter en woningen waarvoor corporaties een lage huur rekenen zijn te vaak gesitueerd in eenzijdige wijken. Resultaat is dat corporaties aandachtsgroepen, die vaak alleen een goedkope sociale huurwoning kunnen huren, vaker moeten huisvesten in wijken waar de draagkracht al laag is. De komende vijf jaar (zo niet langer) zal de schaarste toenemen. Daarmee zal verergerd de problematiek, met mogelijk grote maatschappelijke gevolgen voor wijken en wijkbewoners met een eenzijdige samenstelling. Voor de toewijzing van woningen aan aandachtsgroepen zijn we in grote mate afhankelijk van woningen die vrijkomen in de bestaande voorraad.

Om wijken leefbaar en veerkrachtig te houden is het volgende van belang:

- Bouw gemengd (laag-middel-hoge prijzen). Hier is een actieve rol van de gemeente nodig naar marktpartijen. Laat corporaties ook in populaire gebieden bouwen en zorg dat marktpartijen ook voor de markt bouwen in wijken met hoge concentraties corporatiewoningen.
- Maak slim toewijzen mogelijk (op wijk-, straat-, complex- of portiekniveau) vooral in de wijken en complexen waar de grens bereikt is (slechte leefbaarheid en te weinig draagkracht).
- Meng dragende en vragende bewoners op wijk- en complexniveau en doe dit consequent in heel Nederland. Wees terughoudend met woningtoewijzing aan aandachtsgroepen in wijken waar de veerkracht onder druk staat. Zorg dus zoveel mogelijk voor een juiste mix van aandachtsgroepen in een buurt of wijk en huisvest ze met voorrang in draagkrachtige wijken.
- Zet zo nodig de 'Wet Bijzondere Maatregelen Grootstedelijke Problematiek' in.
- Zet in op een lokale aanpak waar op wijkniveau (sociale) wijkteams van gemeenten, woningcorporaties, politie en zorg- en welzijnsinstellingen in samenwerking aan zet zijn. Maak daarbij gebruik van hulpmiddelen (zoals de leefbaarheidskaartjes van Aedes) en geef vanuit het Rijk regie en kaders mee. Geef voldoende beleidsvrijheid zodat deze partijen gezamenlijk kunnen beslissen over toewijzing van woonruimte voor aandachtsgroepen.
- Maak uitruil van 'opgaven' tussen gemeenten mogelijk, stimuleer dat en houd daarbij oog voor de eigenheid en kracht van specifieke regio's.

Opdracht werkgroep

Startnotitie Interbestuurlijke werkgroep beleid huisvesting aandachtsgroepen

Datum: 16 maart 2021

Aanleiding

In het DG-overleg sociaal domein van 15 december is gesproken over het instellen van een Interdepartementale en interbestuurlijke werkgroep versterking beleid aandachtsgroepen. Er is een brede consensus over het doel van de werkgroep: het versterken en daarmee verbeteren van het beleid ten aanzien van de huisvesting van aandachtsgroepen. Insteek is dat er beter rekening wordt gehouden met de onderlinge gevolgen van het beleid en daarbij wordt gekeken naar elkaar tegenwerkende prikkels in het systeem. Het gaat hierbij zowel om de beleidsdoelen van BZK om onder meer het woningtekort terug te dringen als ook de beleidsdomeinen van andere departementen als zorg, inkomenszekerheid, onderwijs, veiligheid en integratie. Daarbij worden de gevolgen van het beleid voor gemeenten en woningcorporaties in ogenschouw genomen.

Probleemanalyse

Politiek, bestuurlijk en maatschappelijk is er in toenemende mate aandacht voor het gebrek aan adequate huisvesting, en de gevolgen daarvan, voor een aantal groepen die bijzondere woonbehoeften hebben. Deze bijzondere woonbehoefte zit bijvoorbeeld in het type huisvesting (specifiek soort woning of woonvorm), de betaalbaarheid van de huisvesting, op wat extra nodig is aan begeleiding en zorg en op het draagvlak in de buurt. Meestal gaat een om een combinatie van bovenstaande factoren. Geschikte huisvesting is voor deze groepen bovendien vaak van belang voor het kunnen voorzien in de behoefte aan zaken als de juiste ondersteuning, begeleiding, zorg, participatie en veiligheid. Naast de zorgen over de huisvesting ontbreekt het aan een coherente aanpak van beleid gericht op specifieke groepen in de samenleving. De zorg voor de huisvesting van de diverse aandachtsgroepen en de bijkomende problematiek komt samen bij de gemeenten en woningcorporaties. Het gebrek aan een coherente aanpak vanuit de ministeries bemoeilijkt de aanpak op het gemeentelijke niveau.

BZK is gestart met verbetering van het huisvestingsbeleid van aandachtsgroepen, in samenwerking met andere departementen en gemeenten. Maar er ligt tevens een sterke relatie met het beleid van andere departementen gericht op deze groepen. Bepaalde beleidswijzigingen bij departementen hebben invloed op de behoefte aan huisvesting. Zo hebben we de afgelopen jaren gezien dat beleid om ouderen langer zelfstandig thuis te laten wonen ervoor zorgt dat de mutatiegraad in de sociale woningvoorraad lager ligt. Door ambulantisering voor mensen met een begeleidingsbehoefte nam de vraag naar betaalbare huisvesting toe. Gemeenten zijn ook soms terughoudend om extra huisvesting voor deze doelgroepen toe te voegen: zij vrezen bij sommige groepen een extra beroep op middelen voor bijstand en/of Wmo te kunnen verwachten. We zien ook dat het beleid om achterstanden bij de huisvesting van statushouders in te lopen tegen grenzen aanloopt bij gemeenten en woningcorporaties als het gaat om de beschikbaarheid van voldoende woonruimte.

Beleid van verschillende departementen gericht op dezelfde groepen sluit dus niet goed op elkaar aan. Dit doet afbreuk aan de effectiviteit van het beleid, leidt in een aantal gevallen tot verkeerde prikkels of avers gedrag en/of een gebrek aan instrumenten om coherent beleid te voeren zowel op landelijk als op gemeentelijk niveau. Een gebrek aan huisvesting is hierbij niet het einde van het verhaal, omdat huisvesting samenhangt met mogelijkheden om benodigde zorg, ondersteuning, begeleiding, veiligheid e.d. te bieden. Op een krappe woningmarkt is deze problematiek extra urgent. De aandacht voor de problematiek richt zich vaak op specifieke groepen, maar omdat deze groepen met elkaar concurreren om, en samenkomen in, dezelfde schaarse huisvesting is het wenselijk om het beleid voor deze groepen in samenhang te bezien.

Doel en taak

Doel van de werkgroep is: het versterken en daarmee verbeteren van het interdepartementale en interbestuurlijke beleid ten aanzien van de huisvesting van aandachtsgroepen. Het gaat hierbij zowel om de beleidsdoelen van BZK om onder meer het woningtekort terug te dringen als ook de beleidsdomeinen van andere departementen als zorg, inkomenszekerheid, onderwijs, veiligheid en integratie. Tevens worden de gevolgen van het beleid voor gemeenten in ogenschouw genomen.

De werkgroep heeft als taak om een adviesrapport op te stellen met voorstellen voor:

- a. nieuwe werkwijzen die tot verbeterde samenwerking leiden, niet alleen tussen departementen maar ook met medeoverheden in het geval van gedecentraliseerd beleid, en
- b. mogelijke aanpassingen in de stelsels waardoor het bereiken van verschillende beleidsdoelen beter op elkaar aansluiten.

De werkgroep brengt hierbij in kaart op welke aspecten ten aanzien van het beleid van aandachtsgroepen versterking nodig is om te komen tot integrale beleidsvorming, waarbij de samenhang met huisvesting meegewogen wordt. Het rapport bevat concrete aanbevelingen en een financiële uitwerking.

Concrete onderzoeksvragen

1. Welke doelen, ambities en agenda's zijn er op dit moment voor de diverse doelgroepen? Wie zijn daarbij betrokken (actoren/coalities/stakeholders)? Wie doet wat (rolverdeling/regie/sturingsprincipes/governance)? Waarmee doen we dat (instrumenten middelen)? Wat weten we over de (ontwikkeling) in de omvang van de verschillende aandachtsgroepen, de huisvestingsbehoefte en de mate waarin daarin kan worden voorzien? Is er sprake van regie en coördinatie op niveau van het Rijk en/of gemeenten over de verschillende aandachtsgroepen heen?
2. Welke prikkels en mechanismen zijn er nu die elkaar interdepartementaal en interbestuurlijk tegenwerken? Hoe zijn deze prikkels in het beleid terecht gekomen? Waren dit bewuste keuze of onvoorziene effecten? Hoe heeft de afstemming over deze effecten plaatsgevonden? Is voldoende ruimte voor reflectie en herbezinning om het beleid bij te stellen?
3. Hoe pakt het huidige beleid uit in de praktijk? Leidt het beleid ertoe dat er voldoende aandacht is voor alle aandachtsgroepen gezamenlijk? Als dat niet zo is, wat zijn dan de gevolgen voor de aandachtsgroepen als zodanig als ook voor de betrokken partijen (departementen en gemeenten)?
4. Gegeven de antwoorden op de vorige vragen, wat kunnen we leren van de wijze waarop interdepartementaal en interbestuurlijk beleid nu wordt gevoerd ten aanzien van de diverse doelgroepen? Tot welke aanbevelingen leidt dit voor het te voeren beleid in het volgend kabinet?

Streven is om het adviesrapport voor het zomerreces van de Tweede Kamer af te ronden. Er van uitgaande dat de kabinetsformatie dan nog loopt, kan het advies een agenderende rol spelen. Het geven van een kabinetsreactie is voorbehouden aan het nieuwe kabinet.

Afbakening

Het beleid rond aandachtsgroepen betreft diverse departementen en beleidsterreinen, maar ook de aandachtsgroepen zelf zijn in de loop der tijd steeds meer uitgebreid.

Onder het woonbeleid voor aandachtsgroepen valt de huisvesting van studenten, ouderen, arbeidsmigranten, uitstromers uit intramurale settings zoals beschermd wonen, GGZ, maatschappelijke opvang (dak- en thuisloze jongeren in het bijzonder), statushouders, en woonwagewoners. De gemene deler is dat de huisvesting van deze groepen zowel extra aandacht behoeft als politieke aandacht genereert. Die aandacht kan zich richten op het (tekort aan) **aanbod** van huisvesting voor deze groepen, het **type huisvesting** (specifiek soort woning of woonvorm), de **betalbaarheid** van de huisvesting, op **wat extra nodig is** aan begeleiding en zorg en op de onrust die huisvesting van deze groepen kan veroorzaken in een buurt (**draagvlak en draagkracht in de buurt**). Meestal gaat een om een combinatie van bovenstaande factoren.

Om te komen tot een afbakening wordt het project gericht op aandachtsgroepen waar nu specifiek beleid voor is ontwikkeld vanuit BZK om de huisvestingsproblematiek van deze groepen aan te pakken:

- Ouderen met een zorgbehoefte
- Studenten
- Arbeidsmigranten met laagopgeleid/laagbetaald werk (geen kennismigranten)
- Dak- en thuisloze mensen
- Statushouders
- Mensen die uit een intramurale situatie komen (bijv. GGZ)
- Woonwagenbewoners

Daarbij worden de beleidsterreinen betrokken die noodzakelijk zijn voor een coherente aanpak gericht op deze groepen:

• Wonen en Woningbouw	BZK
• Leefbaarheid	BZK
• Ouderenzorg	VWS
• GGZ	VWS
• Studenten	OCW
• Migratie	JenV
• Arbeidsmigratie	SZW
• Inkomensondersteuning	SZW
• Inburgering en integratie	SZW

Uiteraard kunnen geleerde lessen uit dit project breder worden toegepast op het verbeteren van samenhang in beleid gericht op andere groepen in de samenleving. Ouderen als aandachtsgroep zijn veel breder te definiëren dan alleen mensen met een zorgbehoefte, met name in het perspectief van de woningmarkt. Het vergroten van de verhuismobiliteit van ouderen biedt vele kansen voor andere groepen woningzoekenden. Dit is echter met name relevant voor het woonbeleid zelf en kent in mindere mate brede raakvlakken met andere beleidsdepartementen (hoewel die er wel degelijk zijn, denk aan de inkomensnormen van de AOW). Voorstel is daarom om hier focus aan te brengen.

Een aantal van de genoemde aandachtsgroepen bevindt zich aan de onderkant van de samenleving met vele andere mensen die met een deels overlappende problematiek te maken hebben, zoals een laag inkomen, weinig opleiding, werkloosheid, schuldenproblematiek, een ongezonde leefstijl en een slechte leefomgeving. De werkgroep richt zich uitsluitend op beleid dat direct gevolgen heeft voor huisvesting, of daar direct gevolgen van ondervindt.

Inrichting

De werkgroep heeft een onafhankelijk voorzitter, daarmee waarborgen we dat met een open houding invulling wordt gegeven aan de opdracht van de werkgroep. De werkgroep bestaat verder uit (directeuren van) ministeries die beleid voeren rondom de huisvesting van aandachtsgroepen (BZK, JenV, OCW, SZW en VWS), een vertegenwoordiging vanuit gemeenten en VNG vanwege de verantwoordelijkheid voor wonen en aandachtsgroepen en (de algemeen directeur) van AEDES als vertegenwoordiger van woningcorporaties die zorgen voor betaalbare huisvesting. De werkgroep komt medio maart bijeen en vergadert minimaal éénmaal per maand.

De werkgroep heeft een secretariaat dat bestaat uit maximaal twee (senior/coördinerend) beleidsmedewerkers per ministerie en enkele beleidsmedewerkers van gemeenten, VNG en AEDES. BZK levert de secretaris. Indicatief wordt uitgegaan van een inzet van 2 dagen per week. Het secretariaat komt minimaal wekelijks bijeen en verder zo vaak als nodig. Het secretariaat wordt in staat gesteld om onafhankelijk (zonder last of ruggenspraak) te werken aan de opdracht. Het secretariaat kan rekenen op tijdige informatie en input in ieder geval vanuit de ministeries. De ministeries en VNG regelen intern de inbreng ten behoeve van de werkgroep en het secretariaat.

Voor de kwaliteit, het draagvlak en de impact van het adviesrapport is het wenselijk om regelmatig in contact te staan met een externe klankbörgroep zowel op bestuurlijk als op beleidsmatig en inhoudelijk niveau. Dit betekent dat de klankbörgroep zowel bestaat uit bestuurders als deskundigen uit een breed maatschappelijke veld.

Aanpak en planning

Gezien de opdracht en de onderzoeksvragen bestaat de aanpak uit vier fasen. Er is maandelijks een overleg met de werkgroep zodat er tijdig bijsturing en afstemming mogelijk is.

In **FASE 1** zorgt het secretariaat voor een uitwerking van de eerste twee onderzoeksvragen. Per aandachtsgroep worden de vragen uitgewerkt in tripartiete samenwerking tussen het departement dat voor de aandachtsgroep primair verantwoordelijk is, BZK als verantwoordelijk departement voor wonen en interbestuurlijke verhoudingen en gemeenten/VNG. De vraag over regie over de aandachtsgroepen heen wordt gezamenlijk in het secretariaat beantwoordt. Het resultaat is een eerste deelrapport dat ingevoegd kan worden in het eindrapport.

→ Planning: maart/april

In **FASE 2** wordt de derde onderzoeksvraag uitgewerkt. Dit gebeurt in interactie met de klankbordgroep en eventuele enkele ronde tafels. Het resultaat is een tweede deelrapport.

→ Planning: april/mei

In **FASE 3** werkt het secretariaat de vierde onderzoeksvraag uit. Hierop volgt een consultatie met de klankbordgroep. Resultaat is een derde deelrapport.

→ Planning: mei/juni

In **FASE 4** worden de deelrapporten samengebracht in één adviesrapport.

→ Planning: juni/juli

BZK levert de ondersteuning bij de communicatie over de werkgroep en de presentatie van het rapport. Het streven is om voor het zomerreces het adviesrapport klaar te hebben.

Overzicht lopende trajecten

Vanuit het Rijk lopen, vaak samen met de medeoverheden en andere partijen, diverse bestuurlijke trajecten, actieplannen en aanjaagteams gericht op specifieke aandachtsgroepen op de woningmarkt:

- Langer Thuis (VWS en BZK), Taskforce Wonen en Zorg (VWS, BZK, VNG, met Aedes en Actiz) en bestuurlijke afspraken Wonen en Zorg (AEDES, ActiZ, Taskforce Wonen en Zorg, ZN, BZK, VWS) gericht op ouderen.
- De meerjarenagenda beschermd wonen en maatschappelijke opvang, de brede aanpak dak- en thuisloosheid 'Een (t)huis, een toekomst' met bestuurlijke boegbeelden en Expertteam weer Thuis (RVO), en het Actieprogramma Dak- en thuisloze Jongeren (VWS, SZW, BZK).
- Interdepartementaal Projectteam Bescherming Arbeidsmigranten (SZW, BZK).
- Actieplan Studentenhuisvesting (BZK, OCW).
- Landelijke regietafel migratie en integratie (BZK, JenV, SZW, VNG, IPO, Rijksheren, COA), bestuurlijk aanjager huisvesting statushouders.
- Ondersteuningsprogramma uitvoering Beleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid.
- Stimuleringsprogramma Flexwonen.

Bronnenlijst

- ABF Research (19 februari 2021). [Verkenning wonen met zorg 2020-2040](#).
- Advies Commissie Toekomst beschermd wonen (11 november 2015). [Van beschermd wonen naar een beschermd thuis](#).
- Alzheimer Nederland (februari 2021). [Factsheet cijfers en feiten over dementie](#).
- CBS (23 augustus 2021). [Aantal daklozen sinds 2009 meer dan verdubbeld](#).
- CBS (7 april 2020). [Migrantenmonitor 2018](#).
- CBS (24 januari 2020). [Vervolgonderzoek daklozenstatistiek 2009-2018](#).
- Cebeon (26 januari 2021). Moeilijk plaatsbaren Utrecht. Maatschappelijke kosten huidige carrousel en mogelijke baten alternatieve aanpak.
- Companen (november 2020). [Taak en rol corporaties bij huisvesting ouderen](#).
- Denkwerk (juli 2020). [Publiek en effectief, het kan!](#)
- Dijke, L. van en Frings, B. (2021). Brief aan de formateur 'Een (t)huis, een toekomst'.
- Ecorys, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (10 november 2020). [Rapport sociaal beheer in geclusterde woonvormen](#).
- Expertisecentrum Flexwonen (geen datum). [Helpt bij tot stand brengen van betere huisvesting](#).
- Gemeente Den Haag (26 mei 2021). [Oproep Burgemeesters Dicht de Kloof!](#)
- I&O Research, KAW, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (8 april 2020). [Verkenning rollen van de overheid op de woningmarkt. Rolverdeling tussen Rijk, provincies, regio's en gemeenten](#).
- Kences (5 november 2020). [Landelijke monitor studentenhuisvesting 2020](#).
- Kriens, J. (19 juni 2019). Brief aan de leden en raad: regionale samenwerking gemeenten en zorgverzekeraars.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (5 oktober 2017). [Actieplan studentenhuisvesting 2018-2021](#).
- Nederlands Jeugdinstuut (22 april 2020). [Voorkom dakloosheid jongere na stoppen jeugdzorg](#).
- Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (2018). [Effectief sturen met multi-level governance](#).
- Nibud (13 september 2019). [Inkomenscriteria voor huurders en kopers](#).
- Overheid van nu (10 september 2020). [Rapport Studiegroep Interbestuurlijke en Financiële Verhoudingen](#).
- Overheid van nu (10 september 2020). [Als één overheid – eindrapport studiegroep gepresenteerd](#).
- Pharos (20 januari 2020). [Zorgen om kinderen uit Midden- en Oost-Europese EU landen](#).
- Platform31 (nog uit te geven, 2021). [Beter benutten Bestaande woningbouw. Onderzoek naar belemmeringen en kansen](#).
- Platform31 (september 2020). [Flexwonen als opstap naar zelfstandig wonen](#).
- Platform31 (juni 2019). [Souterrain van het wonen](#).
- Platform31 (januari 2018). [De magic mix als zachte landing in de wijk](#).
- Programma Sociaal Domein (17 augustus 2020). [Geen huurwoning, wel dure noodopvang](#).
- Programma Langer Thuis (geen datum). [www.programmalangerthuis.nl](#).
- Raad voor het Openbaar Bestuur (11 mei 2021). [Adviesrapport Rol nemen, ruimte geven. De rol van het Rijk bij interbestuurlijke samenwerking](#).
- RIGO (28 juni 2019). [Onzelfstandige kamerverhuur](#).
- RIGO (26 maart 2019). [Stand van de woonruimteverdeling](#).
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (6 april 2021). [Expertteam woningbouw](#).
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (30 maart 2021). [Taskforce Nieuwbouw Woningcorporaties](#).
- Rijksoverheid (9 juni 2021). [Kamerbrief voortgang versnelling woningbouw](#).
- Rijksoverheid (31 mei 2021). [Kamerbrief aanpak huisvesting aandachtsgroepen](#).
- Rijksoverheid (1 april 2021). [Kamerbrief stand van zaken implementatie aanbevelingen arbeidsmigratie maart 2021](#).
- Rijksoverheid (1 april 2021). [Stand van zaken implementatie advies Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten](#).
- Rijksoverheid (1 januari 2021). [Monitor Ouderenhuisvesting 2020](#).
- Rijksoverheid (31 december 2020). [De Staat van de Corporatiesector 2020](#).
- Rijksoverheid (9 november 2020). [Kamerbrief over adviesrapporten over langer thuis kunnen wonen bij zorg](#).

Rijksoverheid (6 november 2020). [Samen onder dak: belemmeringen voor bijstandsgerechtigden om woonruimte te delen.](#)

Rijksoverheid (30 oktober 2020). [Kamerbrief tweede advies Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten.](#)

Rijksoverheid (30 oktober 2020). [Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan.](#)

Rijksoverheid (29 oktober 2020). [Landelijke stand van het land- Doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang.](#)

Rijksoverheid (3 juli 2020). [Kamerbrief over bestedingsruimte en opgaven voor woningcorporaties.](#)

Rijksoverheid (23 juni 2020). [Kamerbrief voortgang Landelijk Actieplan Studentenhuisvesting.](#)

Rijksoverheid (30 juni 2020). [Opgaven en middelen corporatiesector.](#)

Rijksoverheid (16 juni 2020). [Kamerbrief Staat van de woningmarkt 2020.](#)

Rijksoverheid (2 juni 2020). [Aanbiedingsbrief bij rapporten herijking gemeentefonds.](#)

Rijksoverheid (20 april 2020). [Brede maatschappelijke heroverwegingen 7: Ruimte voor wonen.](#)

Rijksoverheid (21 januari 2020). [Werkplan 2020 Taskforce Wonen en Zorg.](#)

Rijksoverheid (28 april 2020). [Kamerbrief over regionale opgaven en contouren plan van aanpak dak- en thuisloosheid.](#)

Rijksoverheid (20 april 2020). [Brede maatschappelijke heroverweging 14: Naar een wendbare migratieketen.](#)

Rijksoverheid (29 mei 2019). [Kamerbrief over stimuleringsaanpak Flexwonen.](#)

Rijksoverheid (28 februari 2019). [Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden, na de wijziging van 2018.](#)

Rijksoverheid (10 oktober 2017). [Regeerakkoord 2017: Vertrouwen in de toekomst.](#)

Schuldenlabo70 (geen datum). [Pilot Doorbraakhypotheek start met vijf huishoudens.](#)

SEOR, Erasmus School of Economics (9 oktober 2020). [Arbeidsmigranten in Zuid-Holland: ontwikkeling in aantal en herkomstlanden.](#)

Sociaal Economische Raad (19 juni 2020). [Verkenning: zorg voor de toekomst. Over de toekomstbestendigheid van de zorg.](#)

Sociaal Cultureel Planbureau (31 mei 2021). [Voorzieningen in 3D.](#)

Syntrus Achmea (september 2019). [ESG Strategie. Beleggen met betekenis.](#)

Tweede Kamer (14 mei 2020). [Brief minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties: Duurzame ontwikkeling en beleid Woningcorporaties.](#)

Tweede Kamer (17 mei 2021). [Brief minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid: Verkenning andere vormgeving kostendelersnorm.](#)

Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid (14 december 2020). [Samenleven in verscheidenheid. Beleid voor de migratiesamenleving.](#)

Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (20 april 2020). [Herstel begint met een huis.](#)

Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid (14 december 2020). [Samenleven in verscheidenheid. Beleid voor de migratiesamenleving.](#)

Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid (20 april 2017). [Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid.](#)

Vastgoedmarkt.nl (19 november 2020). [Voorrang in woonproject Syntrus voor wie sociale huurwoning achter zich laat.](#)

Vereniging Nederlandse Gemeenten (mei 2021). [Wegwijzer gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid.](#)

Vereniging Nederlandse Gemeenten (22 januari 2020). [Veerkracht in het corporatiebezit. De update: een jaar later, twee jaar verder....](#)

Vereniging Nederlandse Gemeenten (12 juni 2019). [Ledenbrief: regionale samenwerking gemeenten en zorgverzekeraars.](#)

Vereniging Nederlandse Gemeenten (31 augustus 2018). [Werkwijzer medisch noodzakelijk verblijf GGZ.](#)

Vereniging Nederlandse Gemeenten (11 november 2015). [Van beschermd wonen naar een beschermd thuis.](#)

Voor de Jeugd (geen datum). [www.voordejeugd.nl.](#)

Woonwagewijzer (geen datum). [www.woonwagewijzer.nl.](#)

Lijst geraadpleegde personen

Alette Broekens	Adviseur Sociaal Medische Basiszorg GGD Haaglanden
Anemoon van Dijk	Manager bijzondere woonconcepten en huisvesting bijzondere doelgroepen Mitros
Anja van Driel	GGZ Delfland
Anke Jansen	Stuurgroep Housing First Nederland
Anke van Hal	Hoogleraar duurzaam bouwen Nyenrode
Ankie van der Kruijs	Manager advies en ondersteuning woningcorporatie Talis
Anneke Nijhoff	Conceptontwikkelaar en compagnon FAME Groep
Anneke van der Vlist	Beleidsmedewerker Iederin
Annette Duenk	GGZ GHOR
Annelies Kroeskamp	Directeur Bestuur, Financiën en Regio's, ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Bas Holten	Strategisch Omgevingsmanager en Woonzorgwijzer Provincie Zuid-Holland
Bastiaan Bijloos	Deloitte/Platform Woonplek
Bastiaan Stafhorst	Manager strategie Mitros
Bert Frings	Boegbeeld aanpak dak- en thuisloosheid
Bianca van der Neut	Directeur en oprichter stichting Kamers met Aandacht
Carsten Herstel	Directeur-generaal Sociale Zekerheid en Integratie, ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Cees van Boven	Bestuursvoorzitter Woonzorg Nederland
Chantal Duffels	Acquisitie analyst woningen a.s.r. Real Estate
Chris Kuijpers	Directeur-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen, ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Christine Carabain	Programmaleider Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)
Cynthia Lionahr Vernie	Senior adviseur Gezondheid en Integratie, Sociaal Werk Nederland
Daan Tettero	Fondsmanager zorgvastgoedfonds Syntrus Achmea
Diederik de Klerk	Procesmanager Geestelijke gezondheidszorg Nederland (GGZ)
Dorien Manting	Senior wetenschappelijk onderzoeker Planbureau van de Leefomgeving (Pbl)
Eddo Rats	Directeur Heimstaden
Elisa Bontrop	Beleidsadviseur wonen en zorgvastgoed IVBN
Elke van Doorn	Senior adviseur Expertisecentrum inclusief onderwijs
Eric Dorscheidt	Partner KokxDeVoogd
Erik Dannenberg	Voorzitter Divosa
Erna Lensink	Beleidsadviseur VluchtelingenWerk Nederland
Erwin Zwijnenburg	Bestuurder Woonkracht10 (Drechtsteden)
Esme Wiegman	Directeur Valente
Esther Lamers	Bestuurder Woonwaarts
Eveline Zoutewelle	The Class Foundation
Frank Hagelstein	Manager Actiz
Frank Uffen	Partner The Student Hotel
Fred Bunk	Beleidsadviseur wonen Gemeente Maastricht
Frederique Westenberg	Beleidsmedewerker Woonbond
George de Kam	Emeritus hoogleraar volkshuisvesting en grondmarkt, Rijksuniversiteit Groningen
Gertie Linssen	Accountmanager Geestelijke gezondheidszorg Nederland (GGZ) Breburg
Gertjan van der Baan	Directeur Versteda en bestuurslid IVBN
Gertru Diender	Directeur sociaal domein, gemeente Leiden
Gijs Kremers	Beleidsadviseur VSNU
Hans Adriani	Voorzitter Taskforce Wonen en Zorg
Hans Mommaas	Directeur Planbureau van de Leefomgeving (Pbl)
Hella Masuger	Directeur Stichting Zwerfjongeren Nederland

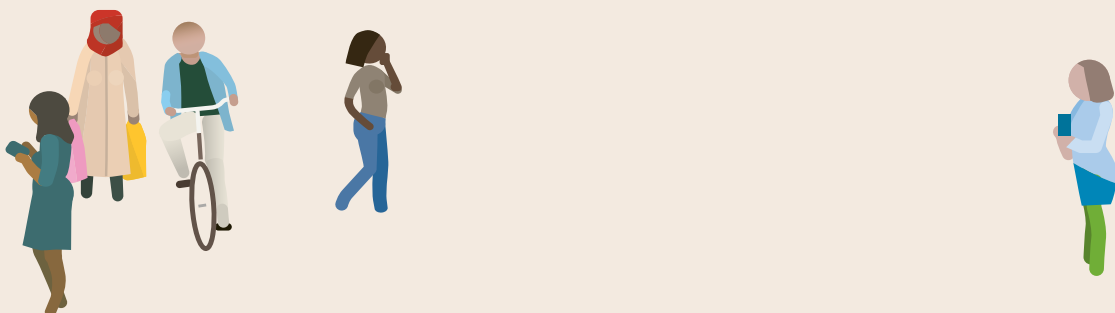
Henk Kamp	Voorzitter Actiz
Henri de Groot	Professor regionaal economische dynamiek Vrije Universiteit Amsterdam
Henrike Klok	Roerganger Rochdale
Huub Wilbrink	Strategisch adviseur Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA)
Ineke van Hooff	Voorzitter Valente
Inge Verhoef	Senior beleidsadviseur Provincie Zuid-Holland
Ingrid Buurstra	Provincie Friesland
Jaap Uijlenbroek	Bijzonder adviseur, Ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Jacobine Geel	Voorzitter Geestelijke gezondheidszorg Nederland (GGZ)
Jan Nico Wigboldus	Manager wonen, gemeente Utrecht
Jantien Kriens	Bestuurlijk aanjager huisvesting statushouders
Jeanet Kullberg	Senior wetenschappelijk medewerker Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)
Jenny Vermeeren	Woonstad Rotterdam
Jeroen Eisen	Acquisitie manager Altera
Jeroen Hoogteijling	Bestuurssecretaris Leger des Heils
Jeroen Pepers	Algemeen directeur AEDES
Jeroen van der Velden	Projectleider Platform31
Jetske Spruijt	Hoofd vastgoed Lister, bestuurslid Beter Wonen
Joep Thönissen	Voorzitter Vereniging Huisvesters Arbeidsmigranten
Johan van Iersel	Onderzoeker/bestuurder Infact
Jolien Groot	Onderzoeker wonen Planbureau van de Leefomgeving (Pbl)
Jos Bakker	Beleidsmedewerker Kences
Jozefine Hoft	Directeur Sociale Verhuurders Haaglanden
Jules van Dam	Bestuurder De Tussenvoorziening
Jurgen Verbeeck	Ouderenpsychiater en bestuurder Parnassia
Juul Reinking	Bestuurder Lister
Karin Schrederhof	Wethouder wonen, wmo, sport, armoede en schulden, gemeente Delft
Kay Neven	Manager De Tussenvoorziening
Laura van den Heuvel	Beleidsadviseur Kinderombudsman
Leen van Dijke	Boegbeeld aanpak dak- en thuisloosheid
Leonore Reijnen	Projectdirecteur Amvest
Lex Staal	Directeur Sociaal Werk Nederland
Liesbeth van Gent	Netwerkoördinator Geestelijke gezondheidszorg Nederland (GGZ)
Maartje van der Rijt	Senior beleidsadviseur Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
Manuel van der Hoek	Instituut Publieke Waarden
Marcel Mathijssen	Sociaal Werk Nederland
Margriet Schepman	Beleidsmedewerker Neprom
Marjolijn Olde Monnikhof	Adjunct-directeur Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)
Mark Kuijpers	Managing director Greystar
Marleen Damen	Wethouder Gezondheid, Jeugdzorg & Welzijn, gemeente Leiden
Marlou Boers	Beleidsadviseur Actiz
Martin van Rijn	Voorzitter AEDES
Mathieu van Rooij	Beleidsadviseur Bouwend Nederland
Maxime Verhagen	Voorzitter Bouwend Nederland
Melanie Schmit	Voorzitter Housing First Nederland en programmamanager zorg Limor
Milo Schoenmaker	Bestuursvoorzitter Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA)
Mohamed Acharki	Bestuurder Zayaz
Monique Tetteroo	Acquisitiemanager wonen en zorgfonds Bouwinvest
Nienke Boesveldt	Onderzoeker Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen, Universiteit van Amsterdam
Nol van Gerven	LSVb
Norbert Thijssen	Beleidsmedewerker wonen gemeente Maastricht
Oscar Dusschooten	Wethouder wonen en financiën, gemeente Tilburg
Petra Meijboom	Programmamanager Rijksvastgoedbedrijf
Penny Senior	Adviseur wonen en zorg Actiz
Pieter Hilhorst	Algemeen Directeur Interprovinciaal Overleg (IPO)
Rina Beers	Senior beleidsmedewerker Valente

Rutger Oolbekkink	Adviseur Urban Strategy Inbo Kansenmaker statushouders en opvang asielzoekers regio Utrecht-Amersfoort
Sander Schaap	Manager belangenbehartiging Vluchtenlingenwerk NL
Simone Melis	Manager MIND
Stephan van der Meij	Teamhoofd Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA)
Thijs van Mierlo	Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners
Tim Jongers	Adviseur Raad voor Volksgezondheid en Samenleving
Ton Wijnen	Clustermanager wonen en begeleiden Rooyse Wissel
Welmoed Hollemans	Beleidsmedewerker provincie Zeeland
Wim Reedijk	Directielid expertisecentrum flexwonen
Wim Saris	Directeur-generaal Straffen en Beschermen, ministerie Justitie en Veiligheid
Wim ter Beek	Coördinator/manager stichting VSW (samenwerkende woningcorporaties Apeldoorn) en coördinator stichting BWSA beheer woonwagendplaatsen Apeldoorn
Zeno Winkels	Directeur Woonbond

Samenstelling werkgroep en secretariaat

	Werkgroep	Secretariaat
Voorzitter / secretaris	Bernard ter Haar (ABD-Topconsult)	Richard Derksen (secretaris, BZK, directie Wonen) Anke Glasmeier (co-secretaris, BZK, directie BFR) Louise van der Aart (rijkstraine, BZK, directie Wonen)
BZK	Hans Ton (directeur Wonen)	Renée van Bommel (directie Woningbouw) Prescillia van Noort (directie Wonen)
JenV	Bart-Jan ter Heerdt (directeur Migratiebeleid) Frank Candel (programmadirecteur Forensische Zorg)	Liesbeth Remie (directie Regie Migratieketen) Isabelle Swerissen (directie Migratiebeleid) Anne Philipsen/ Maaïke Labree (directie Sanctietoepassing en Jeugd)
OCW	Feite Hofman (directeur Hoger Onderwijs en Studiefinanciering)	
SZW	Carry Goedhart (directeur Participatie en Decentrale Voorzieningen)	Elvira Quaden (directie ASEA)
VWS	Henk Reinen (plaatsvervangend directeur Maatschappelijke ondersteuning)	Rabia El Morabet Belhaj (directie Maatschappelijke ondersteuning)
VNG / Gemeenten	Ali Rabarison (directeur Beleid Inclusieve Samenleving, VNG) Max van Engen (directeur Wonen, Amsterdam) Jos Sprangers (directeur Vitale stad, Tilburg)	Sikko Bakker (VNG) Irene Houtsma (projectleider aandachts- groepen gemeente Tilburg) Renée Veldkamp (gemeente Nijmegen/ secretaris fysieke pijler G40) Liesbeth Berends (gemeente Den Haag/G4) Marleen Hin (gemeente Utrecht/G4) Hugo Bakkum (gemeente Amsterdam/G4)
AEDES	Jeroen Pepers (algemeen directeur)	Pieter van Hulten / Pieter Schippers
Schrijvers rapport		Helga Koper (KokxDeVoogd) Netty van Triest (Platform31)

Colofon

Een uitgave van

Interbestuurlijke werkgroep versterking beleid huisvesting aandachtsgroepen

Redactie

Secretariaat van de Interbestuurlijke werkgroep versterking beleid huisvesting aandachtsgroepen,
Helga Koper (KokxDeVoogd) en Netty van Triest (Platform31).

Ontwerp

VormVijf

Fotografie

Nadine van den Berg – pagina 13

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

